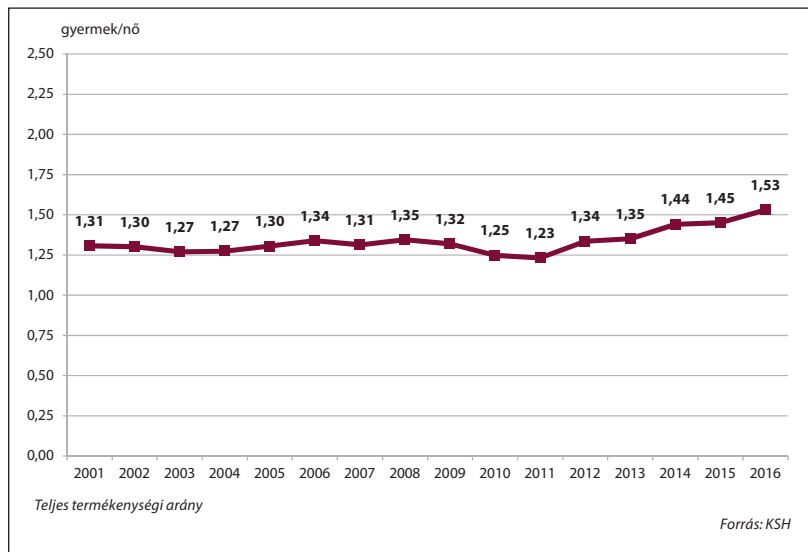

K.3.4. Teljes termékenységi arányszám

Egy ország népességszámát befolyásolja a születésszám, a várható élettartam és a népmozgások (be- és kivándorlás). Nemzetközi összehasonlításban leginkább a születésszámról információt adó teljes termékenységi arányszámot szokták használni annak kifejezésére, hogy egy adott populáció létszáma várhatóan mennyire marad stabil hosszabb távon.

A teljes termékenységi arányszám azon élve született gyermekek átlagos száma, akiket egy nő élete során világra hozhatna, ha a termékeny évei az adott év korszpecifikus termékenységi arányszámainak megfelelően telnének. A reprodukciós szintnek (azaz amikor a populáció újratermeli önmagát), a halálozás és migráció változatlanóságát feltételezve, a 2,1-es arányszámot tekintik.

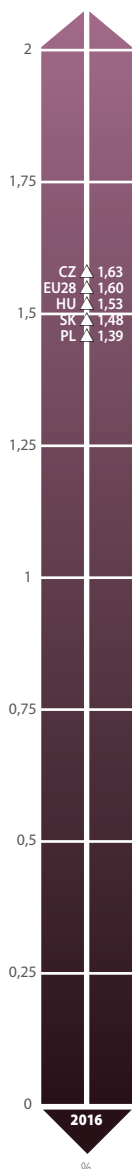
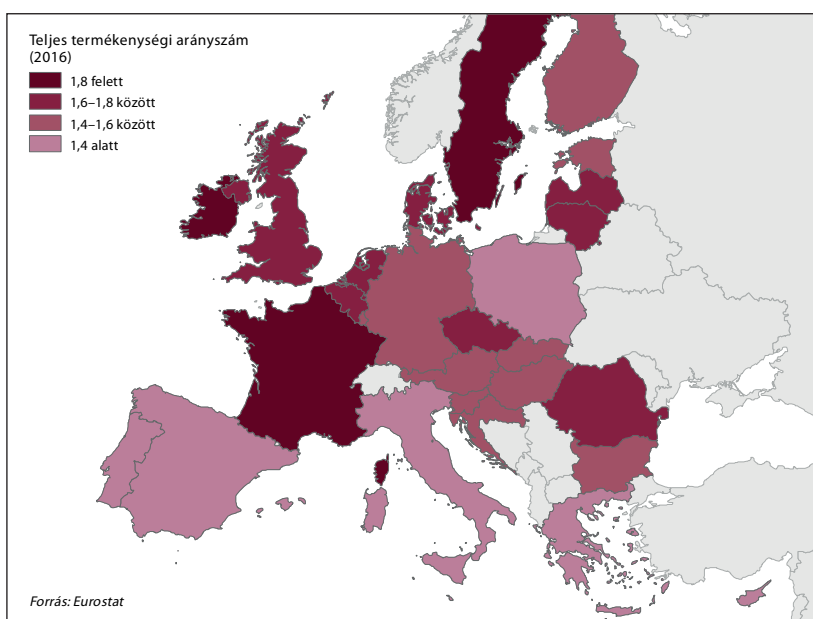
A fejlett országokban az utóbbi évtizedek során óriási mértékben csökkent az arányszám: az 1970-es években még bőven meghaladta a 2,1-et, majd az 1990-es évekre ez alá süllyedt, és azóta csak kismértékben változott. Az Európai Unió átlaga 2016-ban 1,60 volt, és mindössze néhány olyan EU-tagállam van, ahol az arányszám egyáltalán megközelíti a reprodukciós szintet (Franciaország: 1,92; Svédország: 1,85). A csökkenő trend hátterében komplex társadalmi-gazdasági folyamatok állnak: a nők magasabb iskolázottsága és fokozottabb munkaerőpiaci részvétele az első gyermekvállalás időpontjának kitolódásával jár (az anyák átlagos életkora első gyermekük születésekor 1990 és 2010 között 23-ról 28 évre

nőtt), illetve – ezzel párhuzamosan – nő a különbség a kívánt és a ténylegesen megszületett gyermekek száma között. A Magyar Ifjúságkutatás 2016 gyorsjelentése szerint például a fiatalok átlagosan 1,7 gyermeket terveznek vállalni – ami már eleve alacsonyabb, mint a reprodukciós szint –, ehhez képest a termékenységi arányszám 2016-ban csak 1,53 volt.

A kormányzati beavatkozások a leginkább arra képesek hatni, hogy az egyébként kívánt gyermekszámot a családok minél inkább el is ériék: a pénzületi transfereken túl ezt a célt szolgálhatják bizonyos munkaerőpiaci intézkedések (például a részállású munkavégzés feltételeinek javítása) vagy a családokat segítő infrastruktúra fejlesztése (például a bölcsődei elhelyezés). A kívánt gyermekek számának növelése csak hosszabb távon, elsősorban a kulturális tényezők változásával érhető el, a kormányzati beavatkozások oldaláról kiszámítható, stabil szabályozási-támogatási környezet szükséges.

Magyarországon az arányszám a gazdasági válságot követően az 1,3 körüli, alacsony szintről még tovább csökkent, majd 2011-ben emelkedésnek indult. A 2016-os 1,53-as érték jelentős növekedést takar (bár az EU-átlagtól még mindig elmarad, és a rendszerváltás kori, 1990-es 1,87-es értéket sem éri el). Az utóbbi évek komplex kormányzati intézkedéscsomagja (például a családi adókedvezmény, gyed-gyes extra, bölcsődefejlesztés) valószínűleg hozzájárult a kedvező változashoz, ugyanakkor további beavatkozásokra van szükség.

A reprodukciós ráta 2011 óta javuló tendenciát mutat, de ez önmagában még nem elég a népességszám stabilizálásához.